

*Мачинська Наталія Ігорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та соціальної роботи
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Постановка проблеми. Підготовка педагогічних та науково-педагогічних кадрів – важлива умова модернізації освіти. Враховуючи те, що в нашій державі педагогічна професія є масовою необхідно формувати професійне ставлення студентів-магістрів до обраного фаху, психологічно готувати їх до майбутньої педагогічної діяльності, плекати професіоналів своєї справи, орієнтувати студентів щодо змісту педагогічної діяльності, її сутності та ролі в сучасному суспільстві, основних шляхів і методів набуття педагогічного досвіду.

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра отримав поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у освітній галузі.

Оскільки випускники освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «магістр» можуть здійснювати викладацьку діяльність, то професійно-педагогічна діяльність випускника-магістра як викладача вищої школи потребує таких якостей, як: загально-громадські риси; морально-психологічні якості; науково-педагогічні якості; індивідуально-психологічні особливості; професійно-педагогічні здібності.

На сьогоднішній день підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу здійснюється практично у всіх країнах колишнього Радянського Союзу. Тривалість навчання коливається в межах 2-3 років. Тільки у Молдові запроваджено європейський досвід підготовки майбутніх фахівців, де існує трьохступенева модель підготовки, згідно якої перша ступінь – ліценціат (4-6 років навчання), доктор (3 роки навчання), доктор габлітований (4 роки навчання), а в Туркменістані існує однорівнева система підготовки фахівців в умовах вищої школи: спеціаліст з вищою освітою (4-6 років навчання), доктор наук (3 роки навчання) [8, с.347-348].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підготовки магістрантів є предметом дослідження багатьох учених. Зокрема: А. В. Шишко, розглядаючи професійну підготовку майбутнього викладача іноземної мови в умовах магістратури вищого навчального закладу, розробила технологію формування їх педагогічної компетентності; В. А. Кушнір, аналізуючи особливості педагогічного процесу у вищій школі, розкриває професійну підготовку педагога в умовах магістратури, яка, на його думку, передбачає наявність таких структурних елементів, як: предметний, методичний, практичний і методологічний; О. І. Гура розкрив вихідні теоретичні та методологічні основи процесу формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури. Разом з тим недостатню увагу приділяється дослідженню проблеми професійної підготовки магістрантів як майбутніх викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.

Метою даної статті є здійснення теоретичного аналізу сучасних досліджень з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Виклад основного матеріалу. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю порівняно недавно почала активно досліджуватися сучасними науковцями. Актуальність досліджуваної теми зумовлена активним реформуванням системи вищої освіти згідно вимог європейського освітнього простору, де загальноприйнятною вважається дворівнева система вищої освіти: бакалавр-магістр. Саме підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» передбачає можливість та сформовану готовність до здійснення викладацької діяльності у різних типах вищих навчальних закладів. Даний напрям дослідження у системі педагогічної та професійно-педагогічної освіти набуває значимості саме на сучасному етапі. Проаналізуємо окремі здобутки в даній галузі.

Н. Г. Батечко, аналізуючи проблеми професійної підготовки викладачів вищої школи, стверджує про наявність суперечностей між професійно-педагогічною підготовленістю викладачів вищої школи та очікуваннями держави і суспільства від наслідків їхньої діяльності. Саме тому, як підкреслює дослідниця, проблема підготовки викладачів вищої школи та формування цілісної системи формування їх педагогічної компетентності набуває стратегічного значення, а тому зростає інтерес до цієї проблеми у педагогічних дослідженнях [1, с.49-50]. Автор зазначає, що недоліки підготовки педагогічних кадрів для вищої школи полягають у відсутності гнучкої освітньої системи, здатної до швидкої адаптації відповідно до нових вимог сучасного суспільства. Така система передбачає використання сучасних форм, методів і засобів навчання, диференціацію та індивідуалізацію професійної підготовки майбутнього педагога, застосування широкого спектру новітніх технологій, впровадження інноваційних програм у практику педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів [1, с.52].

Л. М. Лебедик, аналізуючи специфіку підготовки магістрів економічного профілю, виокремлює дві групи принципів, на основі яких слід вибудовувати нові напрямки у вдосконаленні програм підготовки магістра економіки. Обидві групи базуються на основних положеннях Болонської декларації. Перша з них стосується змісту підготовки магістрів і включає в себе питання пріоритетності досягнення афективних цілей (позитивне ставлення до цього виду підготовки), усвідомлення перспективи та подвійної когнітивної навчальної мети, адже магістр економіки є потенційним економістом та викладачем економіки. Інша група принципів стосується організації форм і методів підготовки магістрантів економіки, яку слід будувати на технологічності навчання і підготовки до різних видів діяльності (поєднання кваліфікованих знань, умінь і навичок), варіативності (розробка власних проєктів, програм і стратегій), енергомічності (врахування затрат часу), гнучкості, індивідуальному консультуванні [6].

Аналізуючи особливості формування педагогічної культури юристів у процесі підготовки майбутніх магістрів з правознавства, С. Б. Безсмолий підкреслює посилення значимості психолого-педагогічного аспекту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Це зумовлено, на думку дослідника, впливом Болонської декларації на вітчизняну систему вищої освіти, що уможливило науково-педагогічну діяльність професійного юриста, а по-друге, ставиться більший наголос на загальнолюдській культурі, частиною якої є педагогічна культура. Процес підготовки майбутніх магістрів до професійно-педагогічної діяльності повинен включати в себе, на думку С. Б. Безсмолого, понятійний (знання та категоріальні інформації), фундаментальний (знання теорій, законів, закономірностей) та прикладний, або творчий характер, над виокремленням синтезуючих аспектів яких працюють не тільки сучасні педагоги, а й педагоги в галузі правознавства [3].

Новим напрямком у підготовці майбутніх магістрів є підготовка фахівців за спеціальністю «богослов'я». Великим поштовхом до постановки цього питання та його більш ретельного розгляду став Болонський процес, який передбачає глобалізацію вищої освіти в цілому. Станом на сьогодні діє наказ Міністерства освіти і науки України про включення до

переліку напрямів підготовки спеціальностей, згідно з яким в Україні здійснюється підготовка спеціалістів з вищою освітою і спеціальністю «Богослов'я» / «Теологія». Від 17 березня 2011 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України, що передбачає статус «Богослов'я» як окремого напрямку в галузі знань «Гуманітарні науки», за яким в Україні здійснюється підготовка бакалаврів у вищих навчальних закладах. Проте обов'язковим є розмежування за конфесійною ознакою. Відтак сьогодні вищі навчальні заклади України можуть готувати фахівців за спеціальністю «Богослов'я» / «Теологія» за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра та магістра з присвоєнням останньому кваліфікації вчителя. Цей аспект відкриває можливість інтеграції богослов'я з іншими науками в Україні. Програма підготовки магістра богослов'я здійснюється на базі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра (програма підготовки – 4 роки) і триває 1 рік. Завершення навчання за рівнем магістра уможливило отримання канонічного наукового ступеня «бакалавра» (STB) [2].

Кожен навчальний заклад, що здійснює підготовку богословів за освітньо-кваліфікаційними рівнем магістра має напрацьовану навчальну програму. Проте залишається невідпрацьованою інваріантна складова, що уможливила б вибір більш вужчої спеціалізації. Загалом навчальний процес підготовки магістрантів за спеціальністю «Богослов'я» / «Теологія» в Україні здійснюється згідно положень про навчальний процес індивідуально кожним вищим навчальним закладом.

Особливості вивчення педагогіки вищої освіти магістрами технічних факультетів Т. В. Девтерова досліджує, зокрема, на прикладі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». На практичних заняттях з педагогіки вищої освіти актуальними темами виступають питання про спілкування INTERNET, мобільний зв'язок у спілкуванні сучасного суспільства (мобільний зв'язок культура мови, особливості спілкування за допомогою мобільного зв'язку), у тому числі в студентському середовищі. У контексті формування магістрантів до майбутньої професійно-педагогічної діяльності автор значну увагу приділяє розгляду теми "Ефективне спілкування", яка виступає привабливою й дуже цікавою у зв'язку з необхідністю вступу до нового колективу, подолання майбутніх труднощів спілкування у новому середовищі. Студенти самі черпають ці проблеми, оскільки деякі магістри шостого курсу вже працюють. Магістри технічних факультетів, як зазначає Т.В. Девтерова, вважають, що від першого до шостого курсу спілкування з викладачем набувають економічного сенсу: магістри більш усвідомлено виборюють вищий бал, ніж першокурсник. Тому що на фірмах України за кордоном цікавляться оцінками у додатку до диплома. Чим кращі оцінки, тим вище заробітна плата. Тобто економічне виховання в університеті, жорсткі умови сучасного суспільства дають свої результати. Таким чином, ідея гуманітаризації вищої технічної освіти в пострадянському періоді, демократизація суспільства в Україні на прикладі НТУУ "КПІ" виявилась дуже плідною, що і має бути розвинута надалі [5].

Л. М. Романишина, досліджуючи проблеми підготовки магістрантів економічного профілю, визначає основні функції професійної підготовки майбутніх викладачів економічних дисциплін вищих навчальних закладів. Це, зокрема: самоосвітня, яка передбачає стимулювання процесів саморозвитку, самоорганізації та самовдосконалення; акселаторна, яка визначає адекватність професійних знань викладачів суспільним, виробничим, науковим проблемам; амортизаційна – пом'якшує розрив поколінь за освітнім рівнем, поінформованістю, ціннісними орієнтаціями; компенсаторна, яка визначає необхідність корекції базової, бакалаврської підготовки; розвивальна, суть якої спрямована на актуалізацію професійного та загальнокультурного розвитку особистості, підвищення її творчого потенціалу, задоволення інтелектуальних та творчих потреб; адаптивна – передбачає оптимізацію взаємодії майбутнього фахівця та соціального й професійного середовища, викладацької діяльності; організаційна, яка полягає в раціональній організації вільного часу майбутнього педагога для його саморозвитку; корекційна – забезпечує планомірний розвиток тих якостей особистості, які визначатимуть ефективність професійно-педагогічної діяльності у вищій школі [7].

Л. І. Воротняк, досліджуючи особливості підготовки майбутніх магістрів в умовах вищих педагогічних навчальних закладах, звертає увагу на використання педагогічної технології формування полікультурної компетенції магістрантів [4]. Автор зазначає, що метою педагогічної технології формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах є підготовка високоосвіченої особистості, здатної до творчої діяльності, готової до самореалізації та самовизначення в професійній, суспільній і особистій сферах життєдіяльності, вільної від негативних етнокультурних стереотипів, з позицією громадянина світу, члена світового співтовариства з почуттям загальнолюдської відповідальності за долю нашої планети [4, с.49].

У процесі дослідження Л. І. Воротняк визначає умови, що повинні сприяти, на думку автора, підвищенню ефективності формування полікультурної компетентності. Це, зокрема: удосконалення навчально-методичного забезпечення; урахування особливостей позааудиторної міжкультурної комунікації; соціально-педагогічна адаптація індивідуальних особистісних потреб та властивостей магістрів [4, с.52].

Отже, аналіз сучасних досліджень проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю показав, що підготовка майбутніх магістрів до викладацької діяльності у непедагогічних навчальних закладах здійснюється досить поверхнево, не враховуючи при цьому особистісної мотиваційної готовності магістрів до здійснення викладацької діяльності та специфіки їх майбутньої фахової підготовки.

Висновок. Таким чином, проблема підготовки магістрантів ретельно вивчається сучасними вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Разом з тим слід зазначити, що підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю ще недостатньо розроблена. Зокрема, чітко не визначені концептуальні підходи до педагогічної освіти магістрантів у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю, не обґрунтовано модель та критерії ефективності розвитку педагогічної освіти магістрантів. Потребує ретельного дослідження проблема концепції педагогічної освіти магістрантів у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю. Саме ці проблеми і отримають ретельний аналіз і вивчення у нашому подальшому дослідженні.

Резюме. Підготовка майбутніх фахівців до викладацької діяльності в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю набуває вагомості актуальності саме в умовах реформування сучасної системи вищої освіти, що зумовлене активним запровадженням у педагогічний процес гуманітарної складової. **Ключові слова:** магістратура, магістрант, професійно-педагогічна підготовка, компетентнісний підхід.

Резюме. Подготовка будущих специалистов к преподавательской деятельности в условиях магистратуры высшего учебного заведения непедагогического профиля особо актуально именно в условиях реформирования современной системы высшего образования, которое обусловлено активным внедрением в педагогический процесс гуманитарной составляющей. **Ключевые слова:** магистратура, магистрант, профессионально-педагогическая подготовка, компетентностный подход.

Summary. Preparing of the future specialist to teaching in the graduate of the university of non-teaching profile acquires the considerably importance in the reformation of modern higher educational system, which is caused by the introduction of active

pedagogical process in the humanitarian component. **Keywords:** master, undergraduate, vocational and educational training, competence approach.

Література

1. Батечко Н.Г. Проблема професійної підготовки викладачів вищої школи у педагогічній теорії / Н.Г.Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика, № 1-2, 2012. – С. 49-54.
2. Бедь В., прот. Проблеми розвитку богословської освіти в духовних навчальних закладах Української Православної Церкви в умовах запровадження Болонського процесу в освітньому просторі України (доповідь на пленарному засіданні перших Покровських міжнародних просвітницьких читань 16 жовтня 2007 року, м. Київ). Режим доступу: <http://orthodox.org.ua/article/arkh%D1%96mandrit-v%D1%96ktor-bed-0>
3. Безсмолий Є.Б. Формування педагогічної культури юристів у процесі підготовки майбутніх магістрів з правознавства // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2001. – № 2. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_2/11bebmmp.pdf
4. Воротняк Л.І. Особливості педагогічної технології формування полікультурної компетентності магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах / Л.І.Воротняк // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / гол. ред. А.Й.Сиротенко. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – Вип. 3. – 216 с.
5. Девтерова Т.В. Особливості вивчення педагогіки вищої освіти магістрами технічних факультетів НТУУ "КП" 2005 р. Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2005-1/04_Devtorova.pdf
6. Лебедик Л.М. Принципи педагогічної підготовки майбутніх магістрів економіки як викладачів вищої школи / Л.М.Лебедик // Вісник Львівського університету, 2009. - № 25 / III. - С.184-188.
7. Романишин Л.М. Професійна підготовка майбутніх економістів до викладацької діяльності в умовах магістратури. Режим доступу www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/20092/files/ped_02_09_Romanishin.pdf
8. Нейматов Я. М. Образование в XXI веке: тенденции и прогнозы / Я.М.Нейматов – Москва: Алгоритм, 2002. – 480 с.